

Nové zbraně — nová taktika

Zkrácený a upravený obsah článku generálmajora I. N. Vorobjeva, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 2/1984.

Taktika je nejdynamičtější součást vojenského umění. Je velmi těsně propejena s lidmi a zbraněmi — materiální základnou bojové činnosti. V důsledku toho je velmi citlivá na změny prostředků vedení války.

Podle toho, jak se rozvíjí vojenské umění, se neustále mění vzájemné vztahy mezi zbraněmi a taktikou. Všeobecná zákonitost je taková: čím dokonalejší zbraně jsou zaváděny k vojskům, čím více se jedna generace zbraní odlišuje od druhé, tím hlubší a různorodější je jejich vliv na taktiku. Na druhé straně platí, že čím operativněji se uskutečňuje soulad taktiky s jejím materiálním základem a perspektivou rozvoje prostředků vedení ozbrojeného zápasu, tím aktivněji teorie napomáhá procesu obnovování bojových prostředků a vypracování nových takticko-technických prostředků na ně a na jejich další zdokonalování. Současná etapa rozvoje vojenství je charakterizována posilováním vzájemných vztahů mezi prostředky ozbrojeného zápasu a způsoby jeho vedení.

Imperialisté USA a jejich spojenci v NATO si stanovili za cíl dosáhnout vojenské převahy nad SSSR a ostatními zeměmi Varšavské smlouvy. Zaměřují se na „technický průlom“ v oblasti vývoje zbraní, zejména na vytváření vysoce přesných zbraní a zdokonalování způsobů jejich překvapivého a hromadného zasazení.

ÚV KSSS, sovětská vláda dělá vše, aby ozbrojené síly byly vybaveny prvořadou výzbrojí, která z hlediska svých kvalit a bojových vlastností nezaostává za výzbrojí pravděpodobného nepřítele.

Vliv nových zbraní na taktiku vševojskového boje

Vznik nových zbraní vždy vedl k odpovídajícím změnám v charakteru boje. Nové taktické způsoby činnosti si razily cestu často i proti vůli velení. Tato skutečnost byla potvrzena první i druhou světovou válkou. Úspěchy v bojích a operacích získala ta strana, která na základě analýzy rostoucích možností zbraní a bojové techniky, perspektiv jejich vývoje a hromadného zavádění do vojsk, směle rušila staré taktické zásady a rozpracovávala nové způsoby vedení bojové činnosti.

V soudobých podmínkách se charakter vzájemných vztahů mezi materiální základnou vedení války a vojenským uměním principiálně změnil. V armádách nejvyspělejších

zemí došlo jen v průběhu poválečného období k 3—4 podstatným změnám. Došlo k plně revolučnímu zvratu v materiální základně boje, který má permanentní charakter.

V současné době dochází k modernizaci nejen jaderných, ale i konvenčních zbraní, jejichž bojové možnosti prudce rostou. Charakteristickým rysem jejich rozvoje je zvyšování přesnosti a dálky střelby, automatizace řízení zbraní, zvyšování rychlosti střelby a mohutnosti střeliva.

Např. průzkumné a palebné systémy PLSS, Assault Breaker a další, intenzivně vyvíjené v armádách USA a NATO, samonaváděcí zbraně využívající laserů, infračerveného záření a rádiových vln i automatizované systémy řízení palby dělostřelectva Tacfire (USA) a Falke (NSR) umožňují zvýšit přesnost zásahu cíle v průměru 8 až 10krát a zkrátit čas potřebný na splnění palebného úkolu 10 až 15krát. V důsledku toho mohou vojska nejen v krátké době zjistit cíl (objekt), ale v průběhu několika minut jej s vysokou pravděpodobností zničit. To znamená úspěšně realizovat princip „rychle zjistit — rychle a spolehlivě zničit“.

Svazky armád NATO jsou kromě obrněné bojové techniky stále více doplňovány leteckými prostředky — vrtulníky různého určení. Např. v sestavě mechanizované divize armády USA je přes 140 vrtulníků. Perspektivně, v souladu s Pentagonem rozpracovaným programem „Armáda-90“, dochází k dalšímu rozvoji vrtulníků, což umožňuje vojskům rozvíjet aktivní bojovou činnost nejen na zemi, ale i ve vzduchu. V souladu s tím a také v souladu s růstem palebných možností vojsk byla rozpracována a v roce 1982 přijata v armádě USA nová koncepce vzdušného a pozemního boje (Airland Battle). Její podstata spočívá v dosažení současného hlubokého palebného zničení protivníka, zejména jeho druhých sledů a záloh, další aktivizace bojové činnosti na zemi i ve vzduchu na kvalitativně novém základě.

Zvláštnost současné etapy rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu spočívá ve značném zvýšení úlohy různých radioelektronických a optoelektronických prostředků v boji. Svědčí o tom zkušenosti z bojové činnosti izraelských vojsk a americké námořní pěchoty v Libanonu, anglických vojsk na Malvínských ostrovech.

V současné době velmi výrazně ovlivňuje charakter boje palebný činitel. Jeho význam v triádě soudobého boje: palba, úder, manévra — ještě více vzrůstá. To je vyvoláno především výjimečně vysokou přesností nových prostředků ničení, jejich rychlou činností, velkým dostřelem a podstatným zvýšením mohutnosti střeliva.

Značně rostoucí přesnost vedení úderů automatizovanými řízeními palebnými prostředky umožňuje efektivněji a při menší potřebě času, sil a prostředků řešit rostoucí objem palebných úkolů. Tato skutečnost ovlivňuje především způsoby soustředování sil a prostředků při útoku i v obraně. Podle toho, jak budou vojska doplňována vysoce přesnými zbraněmi, bude nutné přehodnotit normy vytváření hustot dělostřelectva, minometů a jiných palebných prostředků především na důležitých směrech. Rozhodující úloha bude patřit dosažení nejen kvantitativní, ale především kvalitativní převahy nad nepřítelem, zejména v palebné síle na hlavním směru v rozhodujícím časovém období.

Zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že existence vysoce přesných zbraní vytváří výhodné podmínky k rychlému vytváření uskupení vojsk pro průlom nepřátelské obrany nebo protizteče, pro manévra jadernými a palebnými údery, pro přechod od jednoho druhu boje k druhému a také pro rozhodné přenesení úsilí palebných prostředků na nové směry nebo objekty.

Takovéto podmínky vyžadují nově řešit vytváření úderných uskupení — rozmísťovat je mimo prostory činnosti hlavních sil nepřátelského dělostřelectva, dovedně vytvářet bojové sestavy vojsk s cílem neodhalit zámysl činnosti.

Vlivem nových prostředků se mění i taktika dělostřelectva a letectva. Západní vojenští specialisté počítají s tím, že používání řízených střel, leteckých pum a raket,

které umožňují ničit bodové, silně bráněné cíle, dovolí dělostřelectvu, kromě tradiční metody vedení palby oddíly a bateriemi, přejít k plnění úkolů i palebnými četami a dokonce jednotlivými děly. Letectvo bude moci současně vést hromadné a soustředěné údery, ale i údery jednotlivými letouny a malými skupinami.

Nově bude řešena i otázka organizace palebného ničení nepřítele, boje s jeho rychle působícími, vysoce přesnými zbraňovými systémy, určení kritérií optimálního rozptýlení bojových sestav vojsk za útoku i v obraně s cílem zabezpečit jejich vysokou samostatnost, životaschopnost a ochranu při zachování jejich celkových bojových možností.

Zkušenosti z války na Blízkém východě potvrzují velký význam rychlého růstu **efektivnosti střeliva**, které se z hlediska svých ničivých účinků přibližuje k taktickým jaderným zbraním. Při použití takového střeliva mohou vojska nejen přesně ničit cíle (objekty), ale soustředováním palby vytvářet na hlavních směrech **pásma úplného zničení** živé síly, svým způsobem „palebné trhliny“ v sestavách nepřítele. To ukazuje, že charakter bojové činnosti za použití klasických prostředků se do určité míry přibližuje podmínkám činnosti za použití jaderných zbraní. Vytvářejí se předpoklady pro zvyšování rozhodnosti a aktivity, vedení rychlé a dynamické bojové činnosti. Při využívání vzniklých mezer v bojové sestavě vojsk nepřítele mohou vojska v krátké době úspěšně prolomovat obranu, uskutečňovat obchvaty a obejití nepřátelských odporů, rozhodně rozvíjet útok a vést jej do značné hloubky.

Používání vysoce přesných zbraní a střeliva se zvýšenou účinností nepřítelem nutí vlastní vojska k tomu, aby přijímala opatření proti palebnému manévru nepřítele, chránila vojska proti jeho účinkům a kladla důraz na ženijní úpravy terénu. Při organizaci boje je nutné rozpracovávat opatření k včasnému vyvedení jednotek z možných úderů, k obnovování bojeschopnosti vojsk a míst velení a k likvidaci následků palebných úderů nepřítele.

Z hlediska rozvoje dalších směrů v oblasti taktiky je nezbytné brát v úvahu skutečnost, že se **zvětšuje délka střelby nových palebných prostředků**. Značně se zvyšují technické předpoklady pro **hluboké palebné ničení nepřítele**. V současné době vzniká objektivní požadavek ničit nepřítele nejen v dotyku, ale zejména jeho druhé sledy a zálohy, prostředky jaderného napadení, průzkumné palebné systémy, bojové vrtulníky, taktické letectvo, které jsou rozmístěny v hloubce. V takových podmínkách tzv. **blízký palebný boj**, který se vede především v zájmu prvosledových jednotek, se bude propojovat s vedením **dalekého palebného boje** s cílem poutat nepřítele a ničit jeho důležité objekty.

Nutnost dalšího zvětšování hloubky palebného ničení, podle zahraničních specialistů vyplývá rovněž ze snahy předejít nepřítele v zahájení palby, získat čas, získat a udržet palebnou iniciativu, což se dosahuje dovedným využitím délky střelby soudobých prostředků ničení.

Tyto skutečnosti vytvářejí perspektivu pro rozvoj **taktiky hluboké činnosti**, založené na pružném spojování palby, úderu a manévru při vedoucí úloze palby. Jednotky a útvary budou v taktické i operační hloubce působit zpravidla ve značné vzdálenosti jeden od druhého, na samostatných směrech, rozčleněně podél fronty i do hloubky. Budou mít nejen odkryté boky, ale i týly. Hluboké palebné ničení má v současných podmínkách uplatnění v taktickém měřítku. Ve svazcích armád NATO jsou pro tyto úkoly dalekonosné dělostřelectvo, taktické rakety, jednotky bojových vrtulníků a podpůrné letectvo. To znamená, že množství sil a prostředků, zúčastněných v palebném úderu a manévru palbou a jejich možnosti se značně zvýšily.

V zahraničním tisku se uvádí, že podobný hluboký palebný úder, manévr palebnými prostředky se může uskutečňovat s cílem ničit přesunované nepřátelské zálohy, pro-

středky jaderného napadení, bojové vrtulníky, radioelektronické objekty, místa velení atd. Dovedný manévř palbou ve spojitosti s minováním terénu na dálku umožňují rychle získat iniciativu, dosáhnout převahy nad nepřítelem a provádět nepřetržitou palebnou podporu vlastních vojsk v průběhu boje. Velký význam má hluboký palebný manévř při realizaci požadavku efektivně ničit rychle působící průzkumné a palebné systémy. **Rozhodující podmínkou úspěšného jejich ničení je předejít tyto prostředky ve vedení hromadných úderů a rychle měnit palebná postavení vlastních palebných prostředků.**

Efektivními prostředky pro vedení hlubokého palebného boje, zejména v boji proti bojovým kompletům, se ukázaly v lokálních válkách vrtulníky. Mají především velký rádius činnosti a mohou rychle zjistit manévrující a dobře maskované cíle a v krátké době s velkou pravděpodobností je ničit. Manévř vrtulníků vychází z jejich pohyblivosti, překvapivosti použití efektivních palebných prostředků — řízených a neřízených raket třídy „vzduch—vzduch“ a „vzduch—země“, dále kanónových a kulometných zbraní, pum a min. Podle vzniklé situace a charakteru terénu jsou různé způsoby manévru vrtulníky. Někdy působí z létek, jindy využívají terénu a skryté se přibližují k cíli, nebo provádějí křivočarý let k cíli.

Hluboký palebný boj s cílem zničit a poutat činnost bránících se nebo útočících vojsk se uplatnil v lokálních válkách. V periodickém tisku se uvádí, že hloubka současného palebného ničení v soudobých podmínkách dosahuje 300 i více km. Přitom se plánuje používat dalekosmose dělostřelectvo do hloubky až 40 km, manévrovací vrtulníkové skupiny do 50—60 km, operačně taktické rakety do 200 km, taktické letectvo do 300 i více km. Tyto údaje ukazují, že vzniká nebezpečí palebného ničení nepřítelem nejen prvních, ale i druhých sledů, záloh, uskupení raketových vojsk a dělostřelectva, vojsk PVO, míst velení a týlových objektů.

Velké vypětí a nepřetržitá bojová činnost budou charakteristickými rysy boje obou stran s cílem dosáhnout palebné převahy. Její úspěch bude záviset na dovedném soustředování mohutných palebných úderů na důležité směry, na včasném manévrování palebnými prostředky, na okamžitém ničení zjištěných vysoc přesných zbraní nepřítele, na udržování vysoké bojové pohotovosti vlastních palebných prostředků, zejména dalekosmose. V boji o dosažení palebné převahy patří významné místo, jak ukázaly zkušenosti z bojové činnosti na Blízkém východě [1973, 1982], **vzájemnému souboji různých zbraňových systémů, např. tanků proti tankům a protitankovým prostředkům, dělostřelectva proti dělostřelectvu, tankům a průzkumným a raketovým systémům; vrtulníků s prostředky PVO atd. S cílem předejít nepřítele při zahájení palby a uskutečnit překvapivý manévř palbou se vedla často palba na maximální dostřel, okamžitě po zjištění cíle. Tento vzájemný souboj vyhrál ten, kdo měl lépe organizovaný průzkum, kdo dovedl přelstít nepřítele ve způsobech činnosti, rychleji a dovedněji vedl palebný úder a manévř a dosáhl zničení cíle první ranou.**

Současně s vysokou palebnou efektivností nových zbraní má **velký vliv na rozvoj taktiky zvyšování nejen pozemní, ale i vzdušné mobility vojsk.** Rostoucí úderná a palebná síla, vysoká pohyblivost a nasycenost vojsk leteckými prostředky vytvořily materiální předpoklady k tomu, aby v soudobém boji síly jakéhokoli vševojskového svazku mohly prakticky bez zpomalení realizovat a využívat výsledků hlubokých palebných úderů. Toho může být dosaženo nepřetržitým vysazováním různých vzdušných úsadek do týlu nepřítele nebo aktivní činností předsunutých útvarů a jednotek, které pronikly vzniklými mezerami po palebných úderech. **Cílem takovéto činnosti bude rychle a plně využít výsledků hlubokého palebného ničení a nedovolit nepříтели, aby obnovil narušený systém palby, součinnosti a rozdělil úsilí jeho prvních i druhých sledů a záloh.**

Vzdušný a pozemní charakter soudobého vševojskového boje vytváří, podle názorů na Západě, výhodné předpoklady pro použití nových, pro protivníka neočekávaných tak-

tických způsobů. Např. obejití protivníka vzduchem, vedení kombinovaných pozemních a vzdušných úderů z různých směrů silami vojsk útočícího sledu čelně a skupinou samostatných jednotek, které pronikly do hloubky nepřátelské sestavy anebo vzdušnými výsady z týlu.

Hlavní předností nové formy taktického manévru — **obejití vzduchem** při srovnání s pozemními způsoby manévru — obchvatem a obejitím je nezávislost vojsk na stavu pozemních komunikací, získání času, předejití a překvapení nepřítele. Kromě toho je možné rychle přenést úsilí z jednoho směru na druhý a z jednoho prostoru do druhého.

Obejití vzduchem se podle názorů vojenských specialistů USA může uskutečnit nejen vysazením vzdušných výsadek, ale i přepravou jednotlivých útvarů a jednotek pomocí vrtulníků do hloubky protivníka. Tendence rozvoje „taktiky přepadové činnosti“, jak počítají na Západě, se bude rozšiřovat. Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že přepadová činnost bude uplatňována jak za útoku, tak i v obraně. Např. přepadové jednotky mohou vést boj s prostředky jaderného napadení a jinými důležitými objekty, ničit nebo poutat činnost záloh, ničit místa velení, spojovací uzly, prostředky PVO a REB atd.

V lokálních válkách došlo k využívání i poměrně malých přepadových odřadů — zesílené vševojskové jednotky. Zvyšovala se jejich taktická a palebná samostatnost a přesná součinnost s letectvem. Přepadové jednotky měly vysokou bojovou samostatnost a mohly poměrně dlouhou dobu působit v týlu nepřítele v odtržení od hlavních sil. Tyto jednotky vedly směle, překvapivé údery na životně důležité objekty, rychle přenášely úsilí z jednoho směru na druhý.

V zahraničních armádách, podle zkušeností z taktických cvičení vojsk NATO, se uplatňují hromadné přesuny vojsk vzdušnou cestou a přepadová činnost vzdušných i pozemních manévrovacích skupin do týlu nepřítele. To znamená, že pro soudobý boj budou charakteristická hluboká, vzájemně vklíněná vojska bojujících stran, časté střetné boje různých takto složených a předurčených taktických uskupení.

Novou formou taktické činnosti pravděpodobně budou samostatné **vzdušné boje vrtulníků** a jim odpovídající způsoby plnění bojových úkolů. Rozšiřuje se spektrum činnosti vrtulníků proti pozemním vojskům vedením neočekávaných úderů z léček v malých výškách a použití nejrůznějších forem palebného manévru. Z toho vyplývá pro taktiku úkol — hlouběji rozpracovávat efektivní způsoby boje s vrtulníky a spolehlivé ochrany vojsk proti leteckým úderům vytvářením protivrtulníkové přehradné palby na nejdůležitějších směrech.

V lokálních válkách byly oběma stranami **hromadně použity radioelektronické a optoelektronické prostředky** a došlo k rozmachu radioelektronického boje. Zkušenosti ukazují, že při dovedném uskutečňování REB může být dezorganizován systém velení vojskům a zbráním nepřítele, může dojít ke snížení efektivnosti nepřátelského průzkumu a tím i k překvapivému úderu na nepřítele.

Proto ne náhodou se v současné době v armádách NATO věnuje velká pozornost rozpracování různých radioelektronických, optoelektronických, infračervených, laserových, televizních a jiných systémů a taktice jejich použití v boji. To vše se děje s cílem zabezpečit pevné velení vojskům, zbráním a radioelektronickému umlčení odpovídajících systémů velení nepřítele. V americké armádě se intenzivně uskutečňují opatření ke zvýšení možností vedení REB na taktickém stupni s cílem získat radioelektronickou převahu rušením systémů velení nepřítele a spolehlivou ochranou vlastních systémů a prostředků velení vojskům a zbráním.

Možnosti širokého použití různých radioelektronických a jiných systémů v soudobém boji vyžadují organizovat protipatření a ochranu. Radioelektronické, optoelektronické a jiné podobné prostředky plní nyní úlohu nejen zabezpečující funkce při velení voj-

skům a zbraním, ale staly se mohutným prostředkem přímého působení na nepřítele. V soudobých podmínkách jsou **radioelektronické prostředky novou, velmi efektivní zbraní.**

I když prostředky REB z hlediska svých bojových kvalit nepatří v pravém slova smyslu k prostředkům ničení, může být jejich vliv na boj, jak ukazují zkušenosti z bojové činnosti v Libanonu a na Falklandských ostrovech, velmi značný. V soudobých podmínkách nestačí získat kvalitativní a kvantitativní převahu nad nepřítelem ve zbraních a bojové technice, je třeba umět vyhrát i boj v éteru. Bez toho nelze počítat s úspěchem v boji.

Z toho vyplývá, že **REB z hlediska svého významu a efektivnosti má snahu vyjít z rámce určitého druhu zabezpečení a změnit se v jednu z důležitých součástí obsahu bojové činnosti.** Dnes již do značné míry předurčuje obecný průběh a výsledek boje. Při řešení jakékoli otázky organizace boje patří důležité místo organizaci a vedení REB. Vzniká tak analogie se situací v padesátých letech, kdy se protitanková a protivzdušná obrana změnila z druhu bojového zabezpečení v hlavní součásti bojové činnosti. K tomu nyní dochází u REB. Jakákoli činnost velitele — přijímání rozhodnutí, stanovení bojových úkolů útvarům a jednotkám, sladění bojové činnosti vojsk i jejich všestranné zabezpečení — musí jako důležitý prvek obsahovat otázky pečlivé organizace a vedení REB.

Můžeme konstatovat, že **soudobé změny v rozvoji zbraní a bojové techniky mají za následek i nový stupeň ve zdokonalování taktiky vševojskového boje.** Vlivem nových, mohutnějších a efektivnějších prostředků ozbrojeného zápasu se v cizích armádách podstatně zvýšil význam pozemní a vzdušné činnosti. Soudobá taktika se změnila nejen v taktiku hlubokého, ale i prostorového boje, který se aktivně vede současně na zemi i ve vzduchu.

Nové prostředky ozbrojeného zápasu ovlivňují obsah všech hlavních principů boje. Existence vysoce přesných zbraní, podle názorů cizích specialistů, vyžaduje přehodnotit některé zásady uvádění vojsk do bojové pohotovosti a jejich bojového použití, zvyšuje význam překvapení, přesné a nepřetržité součinnosti v boji. Nutí nově řešit otázky soustřeďování hlavního úsilí za útoku i v obraně, velení vojskům a všestranného zabezpečení bojové činnosti. Nebývale roste význam morálně psychologické přípravy vojsk.

Nové zbraně podstatně mění obsah a metody práce velitelů a štábů při přípravě a vedení boje. Vyžaduje se od nich tvůrčí přístup a iniciativa v hledání nových, нестандартních, efektivnějších způsobů ničení nepřítele.

To vše svědčí o tom, že **nyní se rodí a rozvíjí skutečně nová taktika vševojskového boje se zvláštními a jí specifickými rysy a zákonitostmi.** V souladu s tím je nutné z pohledu jiných pozic analyzovat rostoucí úlohu taktiky, její propojení s operačním uměním a strategií, zvyšující se vzájemný vztah útoku a obrany a jiné problémy taktické činnosti a vojenského umění vcelku.

V současné době vznikla celá řada nových problémů, které vyžadují okamžité řešení ve všech druzích ozbrojených sil. K nim patří např. vliv nových zbraní na taktiku činnosti letectva a vojsk PVO. Ukazuje se, že dnes můžeme hovořit nejen o nové taktice vševojskového boje, ale také o nové taktice vzdušného a protivzdušného boje. To vyplývá z toho, že proces technického zdokonalování v mnohých armádách zahrnuje kromě pozemních vojsk i ostatní druhy ozbrojených sil. Předmětem zvláštní pozornosti se může stát zkoumání způsobu dalšího zvyšování efektivnosti výcviku a výchovy vojsk a morálně psychologické přípravy vojáků.

Řada otázek v tomto článku má charakter doporučení a námětů k diskuzi. Vyžadují další projednávání a praktické prověřování na taktických cvičeních.